

2. За даними проведеного дослідження щодо поняття “прибуток” в різних літературних джерелах, можна зробити висновок, що в економічній думці немає загальноприйнятого визначення прибутку. Також можна виділити недоліки щодо термінології та тлумачення змісту поняття “прибуток” при дослідженні нормативних документів. Так визначення поняття прибутку ми можемо знайти в національних стандартах бухгалтерського обліку, в Господарському кодексі України, в ЗУ “Про оподаткування прибутку підприємств”, але всі вони мають різні економічні трактування.

3. У найбільш узагальненому виді поняття “прибуток” можна сформулювати в такий спосіб: “Прибуток являє собою виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, та представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності”.

4. Відповідно до поставлених завдань в роботі, ми зробили систематизацію видів прибутку за основними класифікаційними ознаками: джерелами формування прибутку за видами діяльності підприємства, що використовуються в його обліку; за складом елементів, що формують прибуток; за характером оподаткування; за характером інфляційного “очищення” прибутку; за періодом, який розглядається при формуванні прибутку; за характером використання прибутку та за значенням кінцевого результату господарювання.

5. Всі фактори, які впливають на формування прибутку можна поділити на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх відносять організаційно-управлінські, матеріально-технічні, економічні, соціальні, екологічні. До зовнішніх (ті, які не залежать від діяльності підприємства) можна віднести ринково-маркетингові, господарсько-правові та адміністративні фактори. Взагалі всі фактори, що визначають величину прибутку матеріалізуються через збільшення обсягів реалізації об’єктів діяльності підприємства і цін, зменшення виробничої собівартості, оптимізацію структури і асортименту продукції, адміністративних витрат і витрат на збут.

6. Економічний механізм забезпечення прибуткової діяльності представляє собою процес розробки та прийняття управлінських рішень по всіх основних аспектах його формування, розподілу та використання на підприємстві. Тому система управління прибутком повинна бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, так як прийняття управлінських рішень в будь-якій галузі діяльності підприємства, прямо або опосередковано спричиняє вплив на рівень прибутку.

7. Прибуток досить широко регулюється законодавчою базою України, хоча в цій сфері ще вистачає проблем, зокрема у сфері оподаткування, тому нормативно-правова база з даного питання потребує постійного перегляду і доопрацювання. Адже за рахунок прибутку відбувається формування в значному обсязі бюджетних ресурсів держави, здійснюється фінансування розширення підприємств, матеріальне стимулювання робітників, вирішення соціально-культурних заходів тощо. У зв’язку з цим, в отриманні прибутку повинні бути зацікавлені не тільки трудові колективи підприємств, але і держава в цілому.

Література

1. Основи економічної теорії : політекономічний аспект : підручник / Г. Н. Клишко, В. Н. Нестеренко, Л. О. Каніщенко та ін. ; за ред. Г. Н. Клишка, В. П. Нестеренка. – К. : Знання, 1997. – С. 224–235.
2. Економіка підприємства : підручник / За ред. акад. С. Ф. Покропивного. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2001. – С. 436.
3. Політична економія : навч. посібник / За ред. В. О. Рибалкіна, В. Г. Бодрова. – К. : Академвидав, 2007. – С. 75.
4. Макконелл К. Р. Экономикс : Принципы, проблемы, политика : В 2 т. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : Республика, 1992. – Т. 2. – С. 182.
5. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. видання / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2005. – С. 500–501.
6. Корольчук М. И. Микроэкономика : учеб. пособие / М. И. Корольчук, Л. В. Лемешевская, М. К. Радько ; под ред. М. И. Полотницкого. – М. : Новое знание, 2002. – С. 226.
7. Цыгичко А. Н. Новый механизм формирования эффективности / А. Н. Цыгичко. – М. : Экономика, 2004. – С. 61.

УДК 330.101.542

Т. В. ХРИПУН

Луганський національний університет ім. Т. Шевченка

РИЗИК, ЯК НАСЛІДОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проведений аналіз підходів щодо визначення інноваційної діяльності та господарського ризику. Інноваційна діяльність розглядається як причина ризику. На основі цього уточнюється визначення інноваційного ризику та розкривається його сутність.

The article analyzes the approaches to the definition of innovation and economic risk. Innovation is regarded as a cause of risk. Based on this the author clarifies the definition of innovation risk and reveals its essence.

Визначення проблеми. Вихід з кризи та подолання її наслідків є однією з головних стратегічних цілей України. Існує безліч чинників, які зумовлюють процес сталого економічного зростання, але найважливішим серед них є фактор інноваційного розвитку. Саме за рахунок впровадження інновацій можливий перехід економіки будь-якої держави до стадій поживлення та зростання. Отже інноваційний розвиток виробництва повинен бути пріоритетним напрямком економічної політики держави.

Основою сталого розвитку національної економіки є стабільно функціонуюче прибуткове виробництво, організатором якого є підприємство. Головна мета діяльності підприємства – отримання прибутку, який є джерелом стабільності сьогодні та розвитку виробництва в майбутньому. Зростання прибутку можливе за рахунок зростання виторгу від реалізації продукту виробництва, зниження витрат або дії обох цих факторів одночасно. Виторг підприємства на пряму залежить від того, наскільки конкурентоспроможною є його продукція. Конкурентоспроможність сьогодні називають основним джерелом стійкого економічного зростання. Її основою, у свою чергу, є інноваційна діяльність підприємства. Скорочення витрат неможливе без використання нових, більш ефективних технологій, а отже також безпосередньо залежить від інноваційної активності підприємств. Таким чином, раціональний підприємець для досягнення своєї мети не зможе обійтися без впровадження інновацій у виробництво.

Успіх будь-якої діяльності, і інноваційна діяльність тут не є винятком, залежить від того, наскільки чітко сформульовані її основні цілі та сплановані конкретні дії для досягнення цих цілей. Не зважаючи на те, що на початку ринкових перетворень в українському суспільстві планування найчастіше не сприймалося як один з провідних факторів комерційного успіху підприємства та стабільного розвитку економіки в цілому, сьогодні стало очевидним, що застосування сучасних методів управління вимагає використання системи планів підприємства, як інструменту підвищення ефективності управлінської діяльності. У системі поточних та стратегічних планів своє місце займає планування організаційного та технологічного розвитку підприємства, основною задачею якого є забезпечення своєчасного впровадження в діяльність підприємства інноваційних процесів.

При організації планування організаційно-технологічного розвитку підприємства треба враховувати особливості інноваційної діяльності та її специфічні риси, а саме враховувати, що інновації та інноваційна діяльність більш за інші пов'язані з високим рівнем ризику. Розуміння того, що ризик – це специфічна риса інноваційної діяльності, що існування інновацій неможливе без існування певного ризику, повинне стати основою ефективного планування інноваційної діяльності.

Аналіз останніх джерел. Проблеми управління інноваційною діяльністю, економічним ризиком та саме інноваційним ризиком підприємства присвячені роботи багатьох зарубіжних та українських вчених, а саме: Артеменко В.Б., Балабанова І.Т., Барановського В.Б., Белокрилова О.С., Божкової В.В., Бузько І.Р., Вітлінського В.В., Демкіна І.В., Денисенко М.П., Догіля Л.Ф., Жежухи В.Й., Журавльова Ю.В., Ілляшка С.М., Кахович Ю.О., Лапусти М.М., Лапченко Д.А., Малашихіної Н.Н., Матросова Л.М., Міната В.Н., Скриби Н.Н., Микитюк П.П., Стадник В.В., Тэмпан Л.Н., Ухваткіна Д.П., Шаршукової Л.М. та інших. Проте вивчення результатів дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців свідчить, що є певна розбіжність у термінології. Зокрема немає чіткого визначення категорії “економічний ризик”, а тому практично відсутнє чітке розуміння сутності інноваційного ризику.

Формулювання цілей статті. Ціллю даної статті є характеристики ризику, як специфічної риси інноваційної діяльності, та формулювання дефініції “інноваційний ризик”.

Виклад основного матеріалу. Питання про інноваційний ризик не є новим для сучасної економічної науки, але аналіз існуючих робіт свідчить, що воно ще не розкрито повністю. Можливо знайти безліч причин цьому. Одна з них полягає в тому, що проблема визначення інноваційного ризику належить до двох напрямків дослідження: управління інноваційними процесами та управління ризиками. Отже і визначити інноваційний ризик необхідно з позицій вказаних наукових напрямків.

Спочатку розкриємо сутність та особливі риси інноваційної діяльності. Згідно ЗУ “Про інноваційну діяльність”, вона визначається як «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентноздатних товарів і послуг» [1]. Більшість науковців-економістів погоджуються з таким визначенням та в своїх дослідженнях користуються саме ним, роблячи деякі незначні зміни у формулюванні та дещо уточнюючи [2, с. 178; 3, с. 34; 4, с. 9; 5, с. 62].

Інноваційна діяльність істотно відрізняється від інших видів господарської діяльності підприємства. Вона є складним багатограничним процесом, який включає не тільки розробку нових технологічних способів виробництва чи нового, раніше невідомого товару, але й доведення результату інноваційної діяльності (інновації) до кінцевого споживача (продаж технологій на ринку капіталу та товарів на споживчому ринку). Здійснення інноваційної діяльності складається з декількох послідовних стадій, а значить цей процес досить тривалий у часі.

Протягом значного часу, який займає проходження всіх стадій інноваційного процесу, починають діяти об'єктивні чинники, які змінюють специфіку інноваційної діяльності, що в свою чергу призводить до часткової чи, навіть, повної зміни кінцевого результату. Таким чином, інноваційна діяльність являє собою високо динамічний процес. Крім цього, даний вид діяльності підприємства частіше за все потребує залучення значних матеріальних витрат. При цьому існує велика ймовірність втрати вкладених коштів.

Зрештою, оскільки продукт інноваційної діяльності є новим на ринку, можуть виникнути труднощі з його розповсюдженням, яке здійснюється двома шляхами: через дифузію (розповсюдження нововведень в тих

видах економічної діяльності, для яких вони призначалися з самого початку) та трансферу (перехід інновації із одних галузей в інші) [6, с. 51]. Отже інноваційний продукт може взагалі не знайти свого покупця.

Описані характерні риси інноваційної діяльності є джерелом виникнення невизначеності її результатів. Саме невизначеність є основною причиною економічного ризику. Таким чином, специфіка інноваційної діяльності і породжує ризик. Вказана закономірність може бути описана схематично (рис. 1).

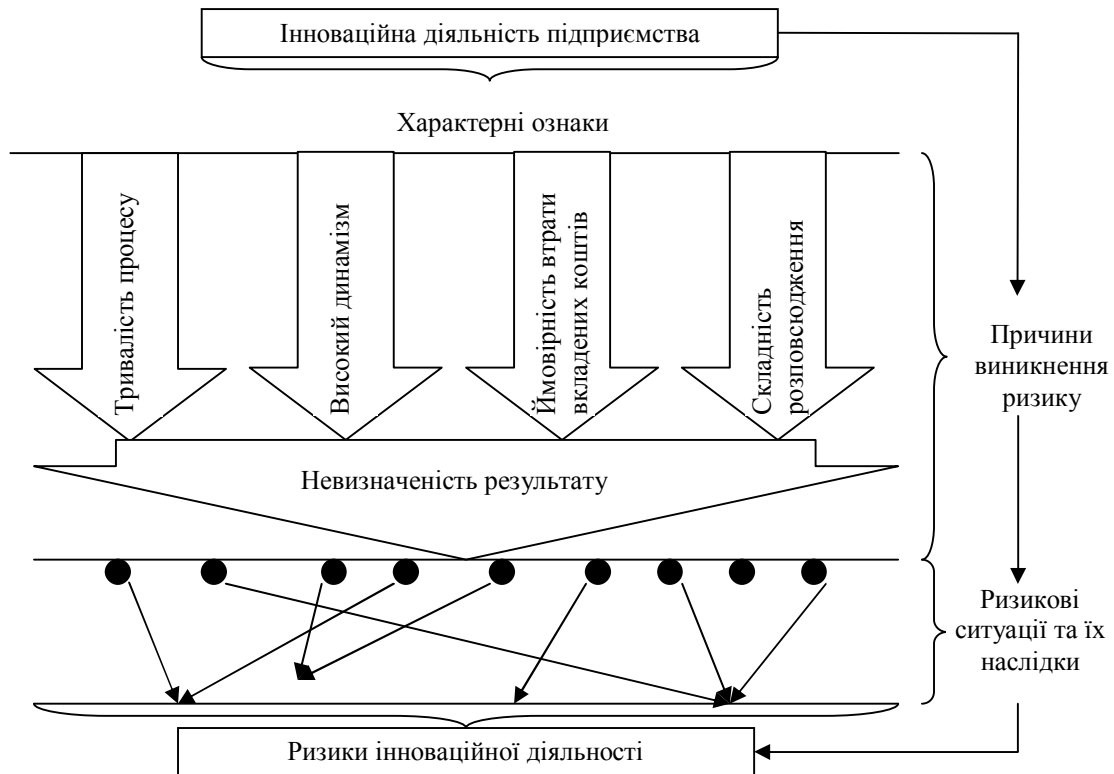

Рис. 1. Ризик як наслідок інноваційної діяльності

Для подальшого аналізу треба розглянути основні підходи до розуміння сутності економічного ризику. Якщо у визначенні інноваційної діяльності науковці не суперечать одне одному, то єдиної думки щодо господарського ризику дотепер не існує.

Частіше за все економічний ризик визначається як очікування негативних наслідків господарської діяльності [7, с. 22; 8, с. 56]. Однак ризикована діяльність не завжди приносить тільки втрати, її результат також може бути нульовим чи прибутковим.

Деякі економісти визначають ризик як подію чи групу випадкових подій, що завдають втрати об'єкту, який підлягає впливу цієї події [9, с. 10]. Дане визначення розкриває об'єктивну природу ризику, бо саме випадкові події викликають порушення в реалізації господарського процесу.

Є науковці, які пов'язують економічний ризик з ймовірністю відхилення від цілі [10, с. 9; 11, с. 54]. Таке тлумачення ризику поширене серед представників математичних наук. Воно вказує на важливі особливості ризику, а саме на те, що ситуація ризику завжди є випадковою та має декілька альтернативних варіантів дії.

Теорія дослідження операцій та деякі вчені-економісти трактують ризик як особливий випадок, ситуацію невизначеності [12, с. 35; 13, с. 21] чи дію, спрямовану на подолання цієї ситуації [14, с. 16].

Всі ці визначення враховують окремо різні властивості господарського ризику, а саме: 1) коливання результатів діяльності (рівнів ризику); 2) суб'єктивно-об'єктивну природу; 3) ймовірнісний характер подій; 4) альтернативність вибору; 5) невизначеність.

Враховуючи все сказане можна дати наступне визначення економічному ризику.

Економічний ризик – це свідомо дія суб'єкту господарювання, спрямована на подолання ситуації невизначеності, яка виникла в зв'язку з вибором того варіанту подій, що дає найменше відхилення від поставленої цілі. Одна з головних причин виникнення економічного ризику є невизначеність. Саме вона спричиняє альтернативність варіантів поведінки суб'єкту господарювання та необхідність вибору найвигіднішого з них. Спричинена характерними особливостями здійснення інноваційного процесу невизначеність є основною ознакою інноваційної діяльності. Це підтверджує сформульоване раніше твердження відносно того, що інноваційна діяльність є джерелом ризику та не може існувати без нього.

Таким чином, поняття ризикована діяльність є більш широким та включає в себе поняття "інноваційна діяльність", а інноваційний ризик є особливим видом господарського ризику. Отже під інноваційним ризиком

треба розуміти особливий вид економічного ризику, що виникає на підприємствах, діяльність яких пов'язана з інноваціями, а значить передбачає невизначеність кінцевих результатів та певний рівень ризику.

Висновки. Сформульоване визначення інноваційного ризику не претендує на універсальність та може бути змінено в процесі поглиблення досліджень. Факт того, що інноваційна діяльність є джерелом ризику, обов'язково повинен враховуватися при плануванні організаційного та технологічного розвитку підприємства. Подальшого дослідження потребує специфіка інноваційного ризику, яка є основою для розробки аналітичних методів ефективного управління процесом впровадження інновацій в господарську діяльність підприємств.

Література

1. ЗУ “Про інноваційну діяльність” : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
2. Жежуха В. Й. Ризики інноваційної діяльності / В. Й. Жежуха // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 177–182.
3. Кахович Ю. О. Інновація й інноваційна діяльність : сутність і визначення / Ю. О. Кахович // Інвестиції практика та досвід. – 2007. – № 3. – С. 33–34.
4. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : навч. посібник / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 392 с.
5. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К. : Академвидав, 2006. – 464 с.
6. Ухваткін Д. П. Теорія регулювання та основні поняття інноваційної діяльності / Д. П. Ухваткін // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1. – С. 49–53.
7. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
8. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности / М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
9. Вяткин В. Н. Управление риском в рыночной экономике : монография / В. Н. Вяткин, В. А. Гамза, Ю. Ю. Екатеринославский, Дж. Дж. Хемптон. – М. : Экономика, 2002. – 195 с.
10. Лапченко Д. А. Оценка и управление экономическим риском : теория и практика / Д. А. Лапченко. – Мн. : Амалфея, 2007. – 148 с.
11. Ілляшенко С. М. Управління екологічними ризиками інновацій : монографія / С. М. Ілляшенко, В. В. Божкова ; за ред. С. М. Ілляшенка. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2004. – 214 с.
12. Минат В. Н. Финансовая среда предпринимательства и предпринимательские риски : учеб. пособие / В. Н. Минат. – М. : Экзамен, 2006. – 189 с.
13. Тэпман Л. Н. Риски в экономике / Л. Н. Тэпман. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.
14. Малашихина Н. Н. Риск-менеджмент : учеб. пособие / Н. Н. Малашихина, О. С. Белокрылова. – Ростов н/Дону : Феникс, 2004. – 320 с.

УДК 332.14

Н. В. ЦОПА, И. Ю. ШИНДЕРОВСКАЯ

Национальная академия природоохранного и курортного строительства

ПОДХОД К ИНТЕГРАЛЬНОЙ ОЦЕНКЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Розглянуто існуючі в економічній літературі підходи щодо методики оцінки соціально-економічного розвитку регіону. Запропоновано класифікацію показників для проведення оцінки. Розглянуто методи розрахунку інтегрального показника. Розроблено узагальнений підхід щодо інтегральної оцінки розвитку регіону.

The author makes an overview of the present in economic literature methodological approaches to the estimation of social and economic development of the region. This paper suggests a classification of the indicators for carrying out the estimation. The methods of the integral index calculation are considered. The generalized approach to the integral estimation of the region development is proposed.

В последнее время в Украине в целях определения путей эффективного развития региона приобретают значимость вопросы разработки объективного механизма мониторинга развития региона. Для проведения мониторингового исследования необходимо дать комплексную оценку состоянию территории, которая включает количественную и качественную характеристику социальной, экономической и экологической среды. Такая оценка позволит выявить положительные и отрицательные направления развития региона, на основании которых, в последствии, можно выбрать необходимую стратегию развития. Развитие информационных технологий побуждает отечественных и зарубежных ученых использовать их достижения для разработки методик комплексной оценки уровня социально-экономического состояния региона. Большинство авторов приходят к